

Ispitni katalog za državnu maturu
u školskoj godini 2011./2012.

SOCIOLOGIJA

Stručna radna skupina za izradbu ispitnoga kataloga iz Sociologije:

prof. dr. sc. Inga Tomić Koludrović, voditeljica, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zadru
prof. dr. sc. Ognjen Čaldarović, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
prof. dr. sc. Benjamin Čulig, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
mr. sc. Zdravko Križić, prof., Gimnazija A. G. Matoša, Đakovo
Jana Šarinić, prof., Gornjogradska gimnazija, Zagreb.

Sadržaj

Uvod	5
1. Područja ispitivanja	5
2. Obrazovni ishodi	5
2.1. Sociologija kao znanstveni pogled na društvo.....	6
2.2. Društvo i društvena struktura.....	6
2.3. Kultura, socijalizacija i identitet	7
2.4. Društvene institucije.....	7
2.5. Globalizacija i njezine društvene posljedice	8
3. Struktura ispita	9
4. Tehnički opis ispita.....	10
4.1. Trajanje ispita.....	9
4.2. Izgled ispita i način rješavanja.....	9
4.3. Pribor	10
5. Opis bodovanja.....	11
6. Primjeri zadataka s detaljnim pojašnjenjem	12
6.1. Primjer zadatka višestrukoga izbora	12
6.2. Primjer zadatka kratkoga odgovora.....	12
6.3. Primjer zadatka produženoga odgovora	12
7. Priprema za ispit.....	13

Uvod

Sociologija je na državnoj maturi izborni predmet. Ispitni katalog za državnu maturu iz Sociologije temeljni je dokument ispita kojim se jasno opisuje što će se i kako ispitivati na državnoj maturi iz ovoga predmeta u školskoj godini 2011./2012. Ispitni katalog sadrži sve potrebne informacije i detaljna pojašnjenja o obliku i sadržaju ispita. Njime se jasno određuje što se od pristupnika očekuje na ispitu. Ispitni katalog usklađen je s odobrenim Nastavnim planom i programom¹ za Sociologiju u gimnazijama.

Ispitni katalog sadrži ova poglavlja:

1. Područja ispitivanja
2. Obrazovni ishodi
3. Struktura ispita
4. Tehnički opis ispita
5. Opis bodovanja
6. Primjeri zadataka s detaljnim pojašnjenjem
7. Priprema za ispit.

U prvome i drugome poglavlju čitatelj može naći odgovor na pitanje *što se ispituje*. U prvome su poglavlju navedena područja ispitivanja, odnosno ključna znanja i vještine iz ovoga predmeta koje se ispituju ovim ispitom. U drugome je poglavlju, kroz konkretne opise onoga što pristupnik treba znati, razumjeti i moći učiniti, pojašnjen način na koji će se navedena znanja i vještine provjeravati.

Treće, četvrto i peto poglavlje odgovaraju na pitanje *kako se ispituje*, a u njima je pojašnjena struktura i oblik ispita, vrste zadataka te način provedbe i vrjednovanja pojedinih zadataka i ispitnih cjelina.

¹ Glasnik Ministarstva kulture i prosvjete, broj 1, Školske novine, Zagreb, 1994.

U šestome su poglavlju primjeri zadataka s detaljnim pojašnjenjem.

Sedmo poglavlje odgovara na pitanje *kako se pripremiti za ispit*.

1. Područja ispitivanja

Ispitom iz Sociologije provjerava se dostignuta razina znanja i razumijevanja te sposobnost zaključivanja, rasuđivanja i integracije znanja u ovim područjima:

1. Sociologija kao znanstveni pogled na društvo
2. Društvo i društvena struktura
3. Kultura, socijalizacija i identitet
4. Društvene institucije
5. Globalizacija i njezine društvene posljedice.

2. Obrazovni ishodi

U ovome su poglavlju za svako područje ispitivanja određeni obrazovni ishodi, odnosno konkretni opisi onoga što pristupnik mora znati, razumjeti i moći učiniti kako bi postigao uspjeh na ispitu. Radi bolje preglednosti prikazani su u tablicama te je jasno naznačeno u kojoj će se ispitnoj cjelini pojedini ishodi provjeravati.

2.1. Sociologija kao znanstveni pogled na društvo

Što je sociologija?

- objasniti sociološki pogled na društvo
- usporediti sociologiju s drugim društvenim znanostima
- razlikovati mikrosociologiju i makrosociologiju
- definirati društvenu strukturu i društveno djelovanje
- imenovati i objasniti sastavne dijelove društvene strukture

Nastanak i razvitak sociologije

- opisati društvene i povijesne okolnosti nastanka sociologije
- prepoznati i objasniti temeljne koncepte socioloških klasika
- usporediti temeljne teorijske perspektive i njihove ključne koncepte
- imenovati ključne autore pojedinih teorijskih perspektiva
- navesti i objasniti temeljne teorije i koncepte suvremenih sociologa (Giddens, Beck, Castells)

Vrste i metode istraživanja

- nabrojati i objasniti vrste i metode socioloških istraživanja
- usporediti kvantitativni i kvalitativni pristup istraživanju

2.2. Društvo i društvena struktura

Temeljni dijelovi društvene strukture

- opisati i objasniti društvene grupe
- objasniti pojmove društvene uloge i društvenoga položaja
- objasniti pojam, vrste i uloge društvenih institucija
- opisati i objasniti društvene organizacije
- navesti obilježja Weberova idealnoga tipa birokracije

Tipovi društava i procesi društvene promjene

- navesti osnovne karakteristike tradicionalnih i modernih društava
- objasniti pojmove industrijskoga, postindustrijskoga i informacijskoga društva
- objasniti pojam novih socijalnih pokreta
- objasniti pojam kolektivnoga ponašanja i temeljne karakteristike gomile

Društvena stratifikacija i pokretljivost

- objasniti pojmove društvene diferencijacije i društvene stratifikacije
- navesti osnovne tipove stratifikacijskih sustava
- usporediti glavne elemente socioloških teorija stratifikacije
- navesti i objasniti glavne oblike društvene pokretljivosti
- povezati koncept društvene nejednakosti s društvenim položajem

Socijalna kontrola i devijantnost

- objasniti pojmove socijalne kontrole, devijantnosti i sankcija
- navesti i objasniti sociološka tumačenja devijantnosti

2.3. Kultura, socijalizacija i identitet

Kultura
• objasniti pojam kulture
• navesti i objasniti osnovne sastavnice kulture (simboli, jezik, norme, vrijednosti i rituali)
• objasniti pojmove: etničke grupe, nacije i manjine, etnocentrizam, kulturni relativizam i multikulturalizam, subkulture
• navesti i objasniti procese kulturne promjene (inovacija, akulturacija, difuzija i gubljenje kulturnih obrazaca)
• navesti i opisati vrste kulture: visoka, narodna, popularna, masovna, potrošačka
Socijalizacija
• objasniti pojam socijalizacije
• navesti tipove socijalizacije
• navesti čimbenike socijalizacije
Identitet
• navesti i objasniti vrste identiteta (primarni i sekundarni, osobni i društveni)
• objasniti izvore identiteta: rod, etnicitet, religija, zanimanje
• opisati višestrukost i promjene identiteta u suvremenome društvu

2.4. Društvene institucije

Obitelj, brak i srodstvo
• objasniti pojam obitelji i navesti vrste obitelji (nuklearna i proširena)
• opisati osnovne razlike između tradicionalne i moderne obitelji
• objasniti pojam braka i njegovu promjenu u suvremenome društvu
• opisati alternativne oblike braka i obitelji svojstvene suvremenomu društvu
Obrazovanje i školstvo
• objasniti pojam obrazovanja
• navesti i objasniti sociološke perspektive, teorije i koncepte o obrazovanju te ih međusobno usporediti
• objasniti utjecaj društvene nejednakosti na obrazovanje
Ekonomija i rad
• opisati proces industrijalizacije, nastanak i razvoj kapitalizma
• objasniti i usporediti pojmove fordizma i postfordizma
• objasniti i usporediti pojmove industrijskoga i postindustrijskoga društva
• objasniti koncepte umreženoga društva i informacijskoga kapitalizma (Castells)
• opisati korporacijski kapitalizam u suvremenome društvu
Politika, vlast i ideologija
• objasniti pojmove moći i vlasti prema Weberu
• navesti i usporediti najvažnije ideologije dvadesetoga stoljeća
• navesti i objasniti tipove političkih poredaka u modernome društvu
• objasniti pojam države i suvereniteta
• opisati i objasniti pojam civilnoga društva
• objasniti pojam socijalnih pokreta

Religija

- objasniti pojam svetoga i profanoga (svjetovnoga) prema Durkheimu
- usporediti Marxovo, Durkheimovo i Weberovo shvaćanje religije
- objasniti koncept sekularizacije
- opisati promjene religioznosti u suvremenome društvu
- objasniti pojmove civilne religije, privatizacije religije i religijskoga fundamentalizma
- navesti pojavne oblike religije u suvremenome društvu (crkve, sekte, kultovi)

2.5. Globalizacija i njezine društvene posljedice**Urbanizacija i populacija**

- opisati proces razvoja gradova
- opisati promjene i temeljne karakteristike suvremenih gradova
- navesti i objasniti temeljne demografske pojmove

Ekologija

- navesti osnovna obilježja ekološke krize
- objasniti pojam održivoga razvoja
- navesti autore i ključne odlike koncepta „društva rizika” (Beck, Giddens)

Globalizacija

- opisati osnovne kulturne, ekonomske i političke dimenzije globalizacije
- opisati utjecaj novih komunikacijskih tehnologija na društveni razvoj i svakodnevni život

3. Struktura ispita

Ispit je vremenski jedinstvena cjelina, a podijeljen je prema vrstama zadataka.

U ispit u ukupno 60 zadataka.

Udjeli pojedinih područja ispitivanja u ispit prikazani su u tablici 1.

Tablica 1. Udjeli područja ispitivanja

PODRUČJE ISPITIVANJA	BROJ ZADATAKA	BROJ BODOVA	POSTOTAK BODOVA (%)
1. Sociologija kao znanstveni pogled na društvo	12	20	20
2. Društvo i društvena struktura	14	23	23
3. Kultura, socijalizacija i identitet	12	20	20
4. Društvene institucije	18	30	30
5. Globalizacija i njezine društvene posljedice	4	7	7
Ukupno	60	100	100

Struktura ispita prema vrstama zadataka prikazana je u tablici 2.

Tablica 2. Struktura ispita prema vrstama zadataka

Zadatci višestrukoga izbora	Zadatci kratkoga odgovora	Zadatci produženoga odgovora	Ukupno
30	20	10	60

4. Tehnički opis ispita

4.1. Trajanje ispita

Ispit iz Sociologije je pisani i traje ukupno **90 minuta** bez prekida. Vremenik provedbe bit će objavljen u *Vodiču kroz državnu maturu* te na mrežnim stranicama *Nacionalnoga centra za vanjsko vrednovanje obrazovanja* (www.ncvvo.hr).

4.2. Izgled ispita i način rješavanja

Pristupnici dobivaju sigurnosnu vrećicu u kojoj je *ispitna knjižica, list za koncept i list za odgovore*.

Od pristupnika se očekuje da pažljivo pročitaju upute koje će slijediti tijekom rješavanja ispita. Dodatno, uz svaku vrstu zadataka priložena je uputa za rješavanje. Čitanje ovih uputa je bitno jer je u njima naznačen i način obilježavanja točnih odgovora.

Zadatke zatvorenoga tipa (višestrukoga izbora) pristupnici rješavaju obilježavanjem slova točnoga odgovora među ponuđenima. Slova točnoga odgovora obilježavaju se znakom X.

Ako pristupnik obilježi više od jednoga odgovora za pojedini zadatak, taj će se zadatak bodovati s 0 (nula) bodova bez obzira na to što je među obilježenima i točan odgovor.

Zadatke otvorenoga tipa (kratkoga i produženoga odgovora) pristupnici rješavaju upisivanjem točnoga odgovora na predviđeno mjesto naznačeno u uputi za rješavanje.

Prilikom rješavanja zadataka produženoga odgovora pristupnici mogu rabiti list za koncept, ali ne smiju zaboraviti prepisati svoje odgovore na predviđeno mjesto.

4.3. Pribor

Tijekom pisanja ispita iz Sociologije dopušteno je rabiti kemijsku olovku plave ili crne boje.

5. Opis bodovanja

Ukupni broj bodova je **100**.

Opis bodovanja za svaku vrstu zadataka prikazan je u tablici 3.

Tablica 3. Opis bodovanja prema vrsti zadatka

Zadatak višestrukoga izbora	1 bod – točan odgovor 0 bodova – netočan odgovor ili izostanak odgovora
Zadatak kratkoga odgovora	2 boda – potpuno točan odgovor 1 bod – djelomično točan ili nepotpun odgovor 0 bodova – netočan odgovor ili izostanak odgovora
Zadatak produženoga odgovora	3 boda – odgovor zadovoljava zahtjeve pitanja, logično je strukturiran, sadržajan i usmjeren na pitanje 2 boda – pitanje je djelomično odgovoreno, primjerice, točno je imenovano ono što se traži u pitanju, prisutan je i opis kojemu nedostaju informacije ili su samo djelomično točne ili su samo djelomično usmjerene na pitanje 1 bod – točno je imenovano ono što se traži, ali nedostaje opis ili sadrži netočne informacije ili one nisu usmjerene na pitanje 0 bodova – netočan odgovor, nema odgovora ili odgovor ne zadovoljava niti jedan od prethodno navedenih kriterija

Najveći broj bodova koji pristupnici mogu ostvariti s obzirom na broj i vrstu zadataka prikazan je u tablici 4.

Tablica 4. Opis vrjednovanja ispita prema vrstama zadataka

Zadatci višestrukoga izbora	Zadatci kratkoga odgovora	Zadatci produženoga odgovora	Ukupno
30	40	30	100

6. Primjeri zadataka s detaljnim pojašnjenjem

U ovome su poglavlju primjeri zadataka. Uz svaki primjer zadatka ponuđen je opis te vrste zadatka, točan odgovor, obrazovni ishod koji se tim konkretnim zadatkom ispituje te način bodovanja.

6.1. Primjer zadatka višestrukoga izbora

Zadatak višestrukoga izbora sastoji se od **upute** (u kojoj je opisan način rješavanja zadatka i koja je zajednička za sve zadatke toga tipa u nizu), **osnove** (u kojoj je postavljen zadatak) te **četiriju ponuđenih odgovora** od kojih je jedan točan.

U sljedećem zadatku između četiriju ponuđenih trebate odabrati jedan odgovor. Odgovor obilježite znakom X i obavezno ga prepishite na list za odgovore.

Kako se, prema Goffmanu, nazivaju institucije u kojima se provode intenzivni i često ponižavajući postupci resocijalizacije?

- A. utilitarističke
- B. prinudne
- C. totalne
- D. normativne

TOČAN ODGOVOR: C

OBRAZOVNI ISHOD: opisati i objasniti društvene organizacije

BODOVANJE:

1 bod – točan odgovor

0 bodova – netočan odgovor, izostanak odgovora ili ako je obilježeno više odgovora

6.2. Primjer zadatka kratkoga odgovora

Zadatak kratkoga odgovora sastoji se od **upute** (u kojoj je opisan način rješavanja zadatka i koja je zajednička za sve zadatke toga tipa u nizu) i **osnove** (najčešće pitanja) u kojoj je zadano što pristupnik treba odgovoriti.

U sljedećem zadatku trebate odgovoriti kratkim odgovorom (nekoliko riječi ili jedna rečenica). Odgovor upišite na predviđeno mjesto u ispitnoj knjižici. Ne popunjavajte prostor za bodovanje.

Koje su teorijske perspektive u sociologiji makrosociološke? _____

TOČAN ODGOVOR: funkcionalistička i konfliktna

OBRAZOVNI ISHOD: usporediti temeljne teorijske perspektive i njihove ključne koncepte

BODOVANJE:

2 boda – potpuno točan odgovor (navedena oba pojma: funkcionalistička i konfliktna)

1 bod – djelomično točan odgovor (navedena samo jedna perspektiva: funkcionalistička ili konfliktna)

0 bodova – netočan odgovor ili izostanak odgovora

6.3. Primjer zadatka produženoga odgovora

Zadatak produženoga odgovora također se sastoji od **upute** (u kojoj je opisan način rješavanja zadatka i koja je zajednička za sve zadatke toga tipa u nizu) i **osnove** (najčešće pitanja) u kojoj je zadano što pristupnik treba odgovoriti.

U sljedećem zadatku trebate odgovoriti u nekoliko rečenica, jasno i sažeto, usmjeravajući se na ono bitno za zadatak. Odgovor upišite na predviđeno mjesto u ispitnoj knjižici. Ne popunjavajte prostor za bodovanje.

Objasnite pojmove „fordizam“ i „postfordizam“ te njihov međusobni odnos.

TOČAN ODGOVOR: Oba pojma odnose se na oblike kapitalističke organizacije proizvodnje. Fordizam se zasniva na masovnoj proizvodnji standardiziranih proizvoda u velikim kompanijama, a kod postfordizma proizvodnja je fleksibilna i usmjerena na kvalitetu, raznolikost i inovativnost. Razlike između njih vidljive su u organizaciji rada, zapošljavanju i odnosima u tvrtkama, pri čemu je postfordizam oznaka za noviju organizaciju proizvodnje, a karakterizira ga velika nestabilnost u zapošljavanju radnika, zapošljavanje na određeno vrijeme i velika fleksibilnost tvrtke.

OBRAZOVNI ISHOD: objasniti i usporediti pojmove fordizma i postfordizma

BODOVANJE²:

3 boda – u odgovoru su objašnjena oba pojma i njihov međusobni odnos

2 boda – u odgovoru su samo navedena objašnjenja pojmova, ali nije objašnjen njihov međusobni odnos

1 bod – u odgovoru je objašnjen samo jedan od traženih pojmova

0 bodova – izostanak odgovora ili odgovor ne zadovoljava niti jedan od prethodno navedenih kriterija

² Općenita ljestvica prikazana je u poglavlju *Opis bodovanja*. Za svaki se zadatak ljestvica razrađuje kako bi se ostvarila maksimalna objektivnost vrjednovanja. Model točnoga odgovora i razradba ljestvice bit će priloženi uz ogledni ispit.

7. Priprema za ispit

Literatura za pripremu ispita iz Sociologije je udžbenik propisan i odobren od Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa tijekom protekla četverogodišnjega razdoblja:

Fanuko, N., (2004 i novija izd.), *Sociologija*, udžbenik za gimnazije, izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb, Profil.

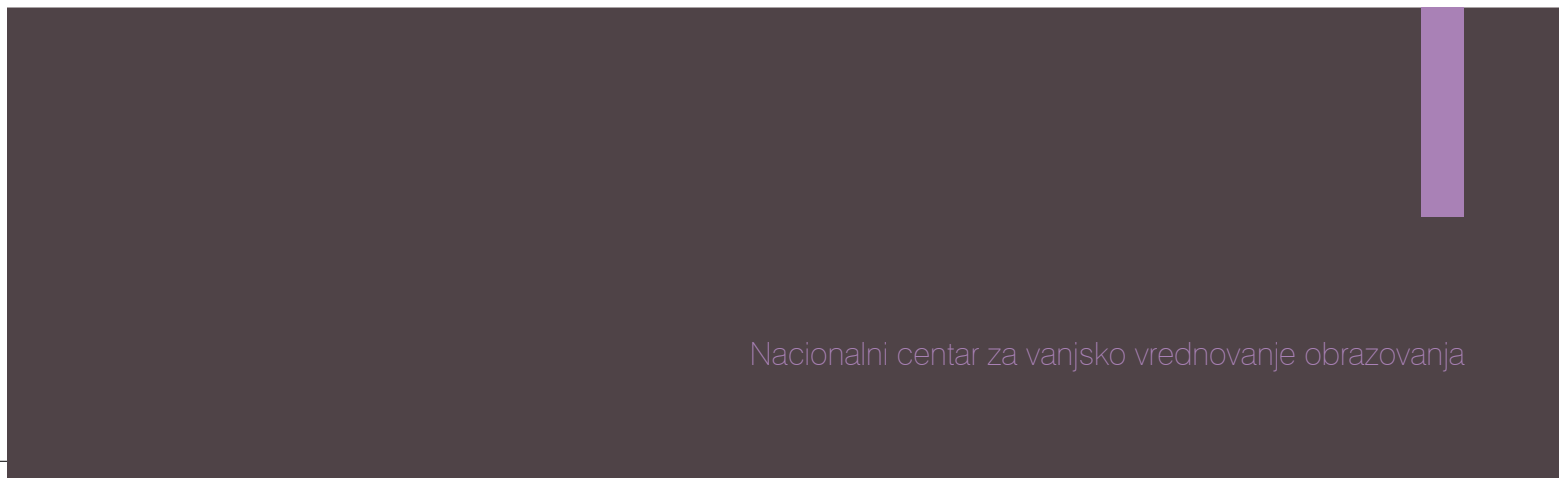
Popis obrazovnih ishoda za svako područje ispitivanja može služiti kao lista za provjeru usvojenoga znanja.

Uspjeh na ispitu uvjetuje i dodatna upoznatost s načinom ispitivanja.

Pristupnicima se stoga savjetuje:

- proučavanje opisa ispitnih cjelina te primjera zadataka
- rješavanje oglednoga ispita.

Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja

